

2. Кузьменко В. В., Слюсаренко Н. В. Життєвий шлях та наукові здобутки професора В. К. Сидоренка. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2014. Випуск 24. С. 270–277.

3. Стешенко В., Чалий М. В. К. Сидоренко про технологізацію трудового навчання *Вісник Донбаського державного педагогічного університету. Серія: Технологічна та професійна освіта: збірник наукових праць / за заг. ред. проф. В. В. Стешенка. Вип. 2. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. С. 12.*

Олександр ЄРМОЛЕНКО

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В. ЛОБУРЦЯ

Потужним джерелом удосконалення вищої освіти України є історико-педагогічний досвід загалом та освітні практики яскравих персоналій педагогів-новаторів, зокрема. Останні неодноразово брали на себе відповідальність за розширення векторів освіти, апробацію новітніх методів і прийомів навчання та виховання, стаючи для молодого покоління не тільки наставниками, а і прикладом самовідданого служіння Україні, народу.

Серед них був відомий учений і талановитий педагог, організатор наукової роботи, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік УАН Василь Єгорович Лобурець (1930–2006). За плідну науково-педагогічну діяльність його було нагороджено Орденом трудового червоного прапора (1966), знаком «Відмінник народної освіти» (1970), медаллю «За доблесну працю» (1970), бронзовою медаллю ВДНГ СРСР «За досягнені успіхи в розвитку народного господарства СРСР (1983), медаллю А. С. Макаренка (1988) тощо.

Погляди педагога, відбито в наукових і публіцистичних працях, підручниках, посібниках, методичних матеріалах, є свідченням глибини й потужності національної педагогічної думки. Багатогранний науково-педагогічний доробок В. Лобурця має загальнопедагогічну цінність, оскільки становить підґрунтя дослідження актуальних проблем розвитку вищої освіти України в історико-педагогічному вимірі. Серед актуальних питань, які досліджував учений, такі проблеми: вдосконалення підготовки вчителя, навчально-виховний потенціал краєзнавчої роботи, педагогічна майстерність і творчість вчителя, взаємозв'язок наукового пізнання та навчальної діяльності, оновлення змісту освіти та методів навчання, організація дослідницької діяльності студентів, педагогічна спадщина А. Макаренка, розвиток освіти на Полтавщині тощо.

Результати студіювання джерелознавчих матеріалів дозволять стверджувати, що, незважаючи на інтерес до постаті вченого, дотепер немає спеціального дослідження педагогічних поглядів і наукової діяльності В. Лобурця. Відомий історик, краєзнавець, освітянин, методист залишив понад 300 науково-педагогічних праць, що чекають на цілісний науковий аналіз, а його педагогічні ідеї – на впровадження в сучасний науково-освітній простір.

Народився Василь Єгорович 22 вересня 1930 р. в с. Підруда Миргородського району Полтавської області. Як писав учений, походив він із селянської родини: «Мої діди і прадіди як по батьківській, так і по материнській лінії із давніх часів займалися хліборобством і належали до звичайних українських селянських трудящих сімей середняцького типу» [1, с. 12]. Він був єдиною дитиною в своїх батьків – Єгора Карповича і Тетяни Степанівни. Педагог зауважував, що з 11 років допомагав батькам «із дорослою роботою», рано змужнів. Особливо хлопцю запам'яталися 12-кілометрові походи в Зубівську середню школу, де він навчався з 6 років. Майбутній учений захоплювався географією, історією, німецькою мовою. У вільний від навчання час багато читав, займався спортом, писав вірші, студіював англійську.

У 1949 р., склавши всі іспити на «відмінно», учений вступив на історичний факультет Київського педагогічного інституту (тепер – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова). Роки навчання в Києві стали етапом формування наукового світогляду. Будучи студентом, а згодом і аспірантом, він спілкувався із відомими вченими (доктори наук, професори В. Голубуцький, М. Марченко, К. Гуслистий, М. Варшавчик та ін.), відвідував виступи поетів і письменників (О. Вишня, О. Гончар, А. Малишко, С. Олійник, В. Сосюра, П. Тичина та ін.).

З майже п'яти десятиліть плідної праці, понад сорок років Василь Єгорович пов'язав з одним місцем роботи – Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка. У 1953 р. Василь Єгорович закінчив навчання в університеті, а з 1956 р. вже працював у Полтавському педагогічному інституті (тепер – ПНПУ імені В. Г. Короленка), спочатку на посадах асистента, старшого викладача, доцента, завідувача кафедри історії СРСР і УРСР. З 1981 по 1996 рр. – проректор з наукової роботи, 1990 р. – завідувач кафедри СРСР, 1991 р. – завідувач кафедри історії східного слов'янства, 1993 р. – завідувач кафедри історії України, 1997 р. – завідувач кафедри всесвітньої історії.

Уже на початку педагогічної діяльності ученого цікавили питання вдосконалення навчального процесу. Так, у 1962 році в Києві з'явилося видання «Як ми вивчаємо історію рідного краю», де В. Лобурець, узагальнивши досвід організації краєзнавчої роботи на Полтавщині, дав методичні рекомендації краєзнавцям-історикам, розкрив навчально-виховний потенціал музейно-педагогічної діяльності. Практичні поради стосувалися методики опрацювання джерел, спілкування зі свідками та учасниками історичних подій. Аналізуючи стан вивчення історії полтавського краю, він відзначав роль музейних працівників, науковців полтавських закладів вищої освіти та вчителів-ентузіастів, серед яких добрим словом згадував й свого вчителя історії у Зубівській середній школі Миргородського району Костянтина Пилиповича Німича. У співавторстві з ним Василь Єгорович написав статтю, присвячену рідному краю – селу Зубівка. У 1967 році матеріал статті увійшов до змісту фундаментального видання «Історії міст і сіл УРСР» [2].

З 1981 року В. Лобурець працював проректором з наукової роботи в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка і був безпосереднім організатором наукових досліджень, які в той час активно здійснювалися в стінах цього закладу вищої освіти. Так, Василь Єгорович був залучений до розробки низки інноваційних освітніх проєктів, зокрема експериментальної програми «Учитель: школа – педвуз – школа» (1985 р.); обласної комплексної програми «Національне виховання: регіональний аспект» на період до 2000 року (1995 р.).

Учений приділяв багато уваги вивченню прогресивного зарубіжного педагогічного досвіду. Аналіз документальних матеріалів свідчить, що В. Лобурець відвідував Німеччину (1957), Швецію (1968), Польщу (1970, 1976, 1979), В'єтнам (1974), Австрію (1983), Канаду (1986), Сірію (1988), Болгарію (1989) [1, с. 24]. Його студент, нині відомий історик Ю. Волошин згадує свого педагога таким чином: «Професор Василь Єгорович Лобурець, який був тоді проректором з наукової роботи читав спецкурс: основи наукових досліджень. Коли він викладав його я ще й не мріяв займатись чимсь подібним, але чомусь багато з того, що тоді говорив Василь Єгорович я запам'ятав і згодом використав на практиці. А ще від Василя Єгоровича, ми вперше почули слово «комп'ютер». Буквально перед нашим вступом він відвідав у складі якоїсь делегації з УРСР Канаду. В одному з університетів побачив персональні комп'ютери. Потім 1 вересня, на вступній лекції для першокурсників захоплено про це розповідав. Я пам'ятаю, що нарахував тоді у його виступі 23 згадки цього слова. Очевидно тоді в мені вже підсвідомо зародилася любов до математичних методів та контент-аналізу» [3].

В. Лобурець був організатором багатьох наукових зібрань всеукраїнського та всесоюзного рівнів. Так, значний інтерес викликали такі полтавські форуми, як Перша

республіканська (1980) та Перша всесоюзна (1987) наукові конференції з історичного краєзнавства, а також традиційні Макаренківські конференції, в яких брали участь провідні вітчизняні учені-педагоги та вчителі-практики.

Окрім численних самостійних публікацій він був співавтором, упорядником багатьох енциклопедичних видань, колективних монографій та збірників. Серед них: Полтавський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка (нарис історії), 1994; Полтава: Історичний нарис, 1999; Полтавщина: Історичний нарис, 2005. В. Лобурець стояв біля витоків відродженої в 1990 р. Всеукраїнської спілки краєзнавців, у цьому ж році він очолив Полтавське наукове товариство краєзнавців. Василь Єгорович був активним учасником діяльності Центру по дослідженню історії і культури Полтавської облдержадміністрації та підготовки до видання полтавського тому серії книг «Реабілітовані історією».

Отже, у результаті наукового пошуку з'ясовано, що упродовж 1956–2006 рр. В. Лобурець реалізував науково-педагогічну діяльність у педагогічно-викладацькому, науково-дослідному, освітньо-управлінському та громадсько-просвітницькому напрямах. Творчі здобутки вченого є надзвичайно вагомими, тому подальше дослідження науково-педагогічної спадщини вченого вважаємо актуальним і важливим в контексті розвитку вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Василь Єгорович Лобурець / укл. І. В. Седакова. Полтава : Видавничий центр «Архіологія», 1996. 56 с.
2. Василь Лобурець – професор вітчизняної історії: до 90-річчя від дня народження. URL: <https://poltavakr.blogspot.com/2020/09/90.html> (дата звернення: 07.11.2021).
3. Юрій Волошин: «Якщо Ви серйозно обрали фах історика, то налаштовуйтеся на важку системну роботу». URL: <https://uamoderna.com/jittepis-istory/voloshyn> (дата звернення: 07.11.2021).

Ірина ПІДДУБНА

ХРИСТИЯНСЬКИЙ СВІТОГЛЯД ЯК ДУХОВНА ОСНОВА ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ УКРАЇНСЬКИХ МИСЛИТЕЛІВ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Результати проведеного дослідження свідчать, що кінець ХІХ – початок ХХ століття увінчався появою плеяди видатних вітчизняних педагогів, в дослідженнях яких особливої уваги набули питання морального виховання молоді та формування духовності на християнських засадах. Характерною особливістю вітчизняної педагогіки цього періоду було опертя на етнографічно-культурну парадигму та натурфілософію єдності людини і природи, людини та Бога.

До процесу формування духовно-моральної особистості в історії розвитку української педагогічної думки кінця ХІХ – початку ХХ століття активно долучалися представники різних напрямів: прибічники християнської традиції В. Зеньковський, С. Миропольський, І. Огієнко, П. Юркевич та інші; теоретики вільного виховання К. Вентцель, О. Залужний, Я. Мамонтов, М. Рубінштейн, Я. Чепіга та інші; представники демократичних поглядів, які працювали над поєднанням світських і православних традицій, духовно-моральних християнських цінностей і глибоких наукових знань В. Вахтеров, М. Демков, П. Каптерев, С. Русова та інші. Особливу увагу розгляду генези понять «духовність і моральність» у поєднанні з національним чинником приділяли вчені означеного періоду В. Антонович, Б. Грінченко, М. Драгоманов, М. Костомаров, І. Нечуй-Левицький, Т. Шевченко. Головне завдання в розвитку освіти і виховання вони